

علت اعدام سهروردی چه بود / تفسیر متفاوت شیخ اشراق از یک آیه

آیت‌الله سیدمصطفی محقق داماد ضمن اشاره به ویژگی‌های حکمت اشراق سهروردی بیان کرد: فرق حکمة الاشراق با سایر مکاتب فلسفی این است که طبق نظر سهروردی انسان می‌تواند دلش را رشد دهد تا به عقل فعال متصل شود.

آیت‌الله سیدمصطفی محقق داماد ضمن اشاره به ویژگی‌های حکمت اشراق سهروردی بیان کرد: فرق حکمة الاشراق با سایر مکاتب فلسفی این است که طبق نظر سهروردی انسان می‌تواند دلش را رشد دهد تا به عقل فعال متصل شود.

به گزارش ایکننا، نشست «چرا سهروردی» صبح امروز بیستم بهمن ماه با سخنرانی غلامرضا اعوانی، استاد بازنشسته فلسفه، نجفقلی حبیبی رئیس اسبق دانشگاه علامه طباطبایی، آیت‌الله سیدمصطفی محقق داماد، مدرس حوزه و دانشگاه و علی اصغر محمدخانی، نویسنده و پژوهشگر به میزبانی مرکز فرهنگی شهر کتاب برگزار شد.

محقق داماد در این نشست گفت: ممکن است در پاسخ به این سوال، اساتید محترم جواب‌های مختلف بدهند ولی من آنچه از دل خودمان برمی‌آید را عرض می‌کنم. آنچه امروز از زندگی و فلسفه سهروردی برای نسل حاضر آموزنده است این است؛ امکان اینکه یک فردی در راس حکمت باشد، فقیه باشد، اصولی باشد، مفسر باشد، یک الهیاتی کامل باشد ولی در عین حال به آسانی توسط جهل خونش ریخته شود همیشه وجود داشته و دارد. زندگی سهروردی این هشدار را می‌دهد که تیغ جهل به آسانی می‌تواند یک حکیم را سر ببرد. کتاب فقه سهروردی نشان می‌دهد او یک مجتهد به تمام معنا است، در عین حال به راحتی او را می‌کشند. آنچه دغدغه من است همین است که نسل حاضر بداند چنین نیست اگر کسی عالم شد جهل نتواند به آستانه او سر بزند. جهل یک قدرتی دارد که از قدرت علم کمتر نیست. علم خیلی قدرت دارد ولی قدرت جهل هم کم نیست. می‌تواند آنقدر نفوذ کند که چنین شخصیت‌هایی را به پای دار بکشد یا عین القضاة همدانی را بسوزاند. بحث درباره سهروردی همیشه مهم است ولی آنچه دغدغه من است همین است که نسل حاضر باید بیدار باشد و از هیاهوی عامیانه که علیه یک عالمی انجام می‌گیرد تحت تاثیر قرار نگیرد.

وی ب ابیان این سوال که سهروردی را به چه اتهامی بر سر دار بردند، آن اتهام عوام پسند چه بود، گفت: اگر شما به تاریخ فلسفه نظر بیافکنید و تمام کارهای ابن سینا را ورق بزنید مجموعاً چند آیه بیشتر در آن نمی‌بینید. در کتب فلسفی ابن سینا آیات قرآن خیلی زیاد نیست. در قرن نهم و دهم هجری ملاصدرا را می‌بینید که هر صفحه از کتابش شامل یکی دو آیه قرآن است و یکی از ارکان فلسفه اش قرآن مجید است ولی برداشت‌های فلسفی از قرآن مجید که ملاصدرا انجام داد دنباله روی کارهای سهروردی است. سهروردی آغاز کارش را از قرآن شروع کرد. همه «حکمة الاشراق» در همین یک عبارتی است که در آغاز کتاب آمده و خیلی مهم و آموزنده است و همین هم باعث اتهام کفر به سهروردی شد. در صفحات اول حکمة الاشراق سهروردی این آیه شریفه را نقل کرده است: «وَلَقَدْ رَأَهُ يَلْأُفِقُ الْمُمِينِ وَ مَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ يَضِينُ». فاعل «رأه» خود پیامبر اسلام (ص) است ولی ایشان چه چیزی را دیده است؟ مفعول «رأه» چیست؟ مشهور مفسرین می‌گویند جبرئیل است. جناب سهروردی از این آیه یک برداشتی می‌کند که بنیان حکمة الاشراق می‌شود. ایشان می‌گویند پیامبر (ص) عقل فعال را در افق مبین دید. آیه دوم می‌فرماید عقل فعال بخیل نیست که علوم را به پیامبر اسلام (ص) تخصیص دهد و همه انسان‌ها می‌توانند به عقل فعال متصل شوند و علوم را بگیرند.

محقق داماد تصریح کرد: فرق حکمة الاشراق با سایر مکاتب فلسفی این است که طبق نظر سهروردی انسان می‌تواند دلش را رشد دهد تا به عقل فعال متصل شود. وقتی به عقل فعال متصل شد می‌تواند علوم را دریافت کند، خلاصه حکمة الاشراق این است. حرف سهروردی این است که عقل فعال بخیل نیست که علم را به یک پیامبر اختصاص دهد و دیگران محروم شوند. حرف جناب سهروردی کاملاً درست و مشروع است ولی عوام الناس گفتند سهروردی می‌خواهد بگوید نبوت به حضرت ختمی مرتبت ختم نشده و افراد دیگری هم می‌توانند پیامبر شوند در حالی که سهروردی به هیچ وجه نمی‌خواهد این را بگوید. تلاش سهروردی برای تلفیق اندیشه‌ها

در ادامه نشست نجفقلی حبیبی سخنرانی کرد و گفت: از مزایای فلسفی سهروردی این است در روزگاری که تفرق و تشتت دیدگاه‌ها به جامعه آسیب می‌زده تمام کوشش خود را برای تلفیق اندیشه‌ها به کار برده است و این کوشش بسیار ارزشمند است یعنی سعی می‌کند اسلام افلاطون و حکمای ایران را در یک قالب و مجموعه فکری منسجم قرار دهد. به همین دلیل همانطور که از فیلسوفان یونان سخن می‌گوید از شخصیت‌های ایرانی و اسلامی هم بحث می‌کند و همه را در یک منظومه قرار می‌دهد تا یک وحدتی ایجاد کند چون جامعه با تفرق آسیب می‌بیند.

وی افزود: فلسفه یونان از طریق ترجمه به دست مسلمانان رسید. از طرفی ایران با اندیشه های حکمی آشنا بوده است. سهروردی همه را تلفیق می کند و مجموعه واحدی ایجاد می کند و بیان می کند این تفرقه ها ناشی از کژفهمی ها است و آرای اندیشمندان ایرانی و یونانی و اسلامی هیچ تعارضی با هم ندارند، لذا همه را در یک مجموعه می آورد و از همه با بزرگی نام می برد.

افزایش اقبال مردم به اندیشه سهروردی

در ادامه نشست علی اصغر محمدخانی چنین گفت: با نگاهی به تاریخ فلسفه اسلامی به سه شخصیت که در فلسفه اسلامی شاخص هستند برمی خوریم یکی ابن سینا است که موسس حکمت مشا بود، دیگری سهروردی که حکمت اشراق را تاسیس کرد و سوم ملاصدرا که حکمت متعالیه از آن او است.

وی افزود: سهروردی در دهه های اخیر بیشتر در غرب شناخته شده و در ایران هم توجه بیشتری به او شده و آثارش مجدداً تصحیح و ترجمه شده و تعلیقات جدیدی درباره ایشان نوشته می شود. کارنامه سهروردی پژوهی امروز پر برگ وبارتر از گذشته است. از سال ۵۷ تاکنون ۴۱۷ کتاب از سهروردی و درباره سهروردی منتشر شده است. حدود ۲۵۰ عنوان در ده سال اخیر انتشار یافته و این تصویری از سهروردی پژوهی را برای مخاطبان روشن می کند. وقتی من نگاه کردم کدام کتاب با اقبال بیشتری روبرو شده است به چند کتاب برخورد کردم یکی کتاب «قلعه و قلندر» سیدیچی یثربی است که زندگی سهروردی را به صورت داستانی نوشته است. این کتاب هجده بار تجدید چاپ شده است. کتاب «قصه های شیخ اشراق» هم شانزده بار تجدید چاپ شده است.